

Reperensiya Para sa *Workbook sa Tigom nga Kinabuhi ug Ministeryo*

HULYO 5-11

BAHANDI GIKAN SA PULONG SA DIYOS | DEUTERONOMIO 11-12

“Ang Gusto ni Jehova nga Paagi sa Pag-simba Kaniya”

it-1 1384 ¶1

Kalag

Pag-alagad Uban sa Bug-os nga Kalag. Ang “kalag” pangunang nagkahulogan sa katibuk-ang pagkatawo, ingon sa nahisgotan na. Bisan pa niana ang pipila ka teksto nag-awhag kanato sa pagpangita, paghigugma, ug sa pag-alagad sa Diyos uban ‘sa bug-os natong kasingkasing *ug* sa bug-os natong kalag’ (Deu 4:29; 11:13, 18), ug ang Deuteronomio 6:5 nag-ingon: “Higugmaon mo si Jehova nga imong Diyos sa bug-os mong kasingkasing ug sa bug-os mong kalag ug sa bug-os mong kusog.” Si Jesus miingon nga gikinahanglan ang pag-alagad uban ang tibuok nga kalag ug kusog ug, dugang pa, ‘uban ang tibuok mong kaisipan.’ (Mar 12:30; Luc 10:27) Ang pangutana motungha kon nganong kining ubang mga butang gihisgotan man uban sa kalag, sanglit kini naglakip man niining tanan. Aron iilustrar ang posibleng kahulogan: Ang usa ka tawo tingali magbaligya sa iyang kaugalingon (sa iyang kalag) aron mahimong ulipon sa laing tawo, sa ingon mahimong kabtangan sa iyang tag-iya ug agalon. Apan siya mahimong dili moalagad sa iyang agalon uban ang tibuok nga kasingkasing, uban ang bug-os nga panukmod ug tinguha sa pagpahimuot kaniya, ug busa mahimong dili niya gamiton ang iyang bug-os nga kusog o ang iyang bug-os nga katakos sa panghunahuna aron palamboon ang

mga intereses sa iyang agalon. (Itandi ang Efe 6:5; Col 3:22.) Busa kining ubang mga aspekto dayag nga gihisgotan aron masentro ang atong pagtagad nganha niini aron nga kita dili mapakyas sa paghinumdom ug sa pagtagad niini diha sa atong pag-alagad sa Diyos, nga kaniya kita maoy mga sakop, ug sa iyang Anak, kansang kinabuhi maoy lukat nga nagpalit kanato. Ang “tibuok-kalag” nga pag-alagad sa Diyos naglakip sa katibuk-ang pagkatawo, nga walay bahin sa lawas, paglihok, kapasidad, o tinguha ang nawala.—Itandi ang Mat 5:28-30; Luc 21:34-36; Efe 6:6-9; Flp 3:19; Col 3:23, 24.

it-1 963 ¶5

Halaran

Ang mga Israelinhon gisugo sa paglum-pag sa tanang paganong mga halaran ug sa paggun-ob sa sagradong mga haligi ug mga poste nga sagad gitukod tupad niini. (Ex 34:13; Deu 7:5, 6; 12:1-3) Dili gayod nila kini pagasundogon ni sila magtanyag sa ilang mga anak nga ipaagi sa kalayo sama sa gibuhat sa mga Canaanhon. (Deu 12:30, 31; 16:21) Inay sa pagpadaghan sa mga halaran, ang Israel kinahanglang magbaton ug usa lamang ka halaran alang sa pagsimba sa usa ka matuod nga Diyos, ug kini ibutang sa dapit nga pilion ni Jehova. (Deu 12:2-6, 13, 14, 27; itandi kini sa Babilonya, diin adunay 180 ka halaran alang lamang sa diyosang si Ishtar.) Sa sinugdan sila gisugo sa paghimo ug usa ka halaran nga gama sa dili-sinapsapan nga mga bato human sa ilang pagtabok sa Suba sa Jordan (Deu 27:4-8), ug kini gitukod ni Josue ibabaw sa Bukid sa Ebal. (Jos 8:30-32) Human sa pagbahin sa nasakop nga yuta, ang

mga tribo ni Ruben ug Gad ug ang katunga sa tribo ni Manases nagtukod ug usa ka halaran nga bantaaw kaayo duol sa Jordan, nga tungod niini nahitabo ang temporaryong kagubot taliwala sa ubang mga tribo hangtod nga natino nga ang halaran dili diay usa ka ilhanan sa pag-apostata kondili usa lamang ka handomanan sa pagkamati-numanon kang Jehova ingong ang matuod nga Diyos.—Jos 22:10-34.

Espirituwal nga mga Bahandi

it-1 857 ¶7

Gerizim, Bukid sa

Nahiuyon sa mga sugo nga gihatag ni Moises, ang mga tribo sa Israel nagtigom diha sa mga Bukid sa Gerizim ug Ebal ubos sa pagdumala ni Josue wala madugay human sa ilang pagsakop sa Ai. Didto nadungog sa katawhan ang pagbasa sa mga panalangin nga ilang madawat kon sila magmasinugtanon kang Jehova ug sa mga tunglo nga modangat kanila kon sila mosupak kaniya. Ang mga tribo ni Simeon, Levi, Juda, Isacar, Jose, ug Benjamin nagbarog atubangan sa Bukid sa Gerizim. Ang mga Levihanon ug ang arka sa pakigsaad anaa sa walog, ug ang laing unom ka tribo nagbarog atubangan sa Bukid sa Ebal. (Deu 11:29, 30; 27:11-13; Jos 8:28-35) Mopatim-aw nga ang mga tribo nga nagbarog atubangan sa Bukid sa Gerizim misanong sa mga panalangin nga gibasa paatubang kanila, samtang ang ubang mga tribo misanong sa mga tunglo nga gibasa paatubang sa Bukid sa Ebal. Bisan tuod gisugyot nga ang mga panalangin gibasa atubangan sa Bukid sa Gerizim tungod kay mas maanindot ug tabunok kini kon itandi sa batoon, umaw kaayo nga Bukid sa Ebal, ang Bibliya wala mohatag ug bisan unsang impormasyon labot niini. Ang Balaod gibasa nga kusog “atubangan sa

tibuok kongregasyon sa Israel, uban sa mga babaye ug sa mga bata ug sa langyawng mga pumoluyo nga naglakaw sa ilang taliwala.” (Jos 8:35) Kining dakong panon nakadungog sa mga pulong gikan sa ilang gibarogan diha sa atubangan sa isigkabukid. Lagmit ang usa ka hinungdan niini maoy tungod kay molanog pag-ayo ang tingog diha sa maong dapit.—Tan-awa ang EBAL, BUKID SA.

HULYO 12-18

**BAHANDI GIKAN SA PULONG SA DIYOS
| DEUTERONOMIO 13-15**

“Kon sa Unsang Paagi Gipakita sa Balaod ang Pagkamahunahunaon ni Jehova sa mga Pobre”

it-1 1116 ¶6

Ikapulo

Mopatim-awng dihay laing ikapulo, ang ikaduhang ikapulo, nga gipinig matag tuig alang sa mga katuyoan gawas pa sa direktang pagsuportar sa Levihanong mga saserdote, bisan tuod nga ang mga Levihanon makig-ambit niini. Sagad kining gigamit ug gipahimuslan pag-ayo sa Israelinhong pamilya sa dihang magkatigom panahon sa mga pista sa nasod. Sa mga kahimtang diin halayo kaayo ang paghatod niini nga ikapulo ngadto sa Jerusalem, nan ang abot ilisan ug salapi ug dayon gamiton kini didto sa Jerusalem alang sa pagkaon ug kalipayan sa pamilya panahon sa balaang panagkatigom didto. (Deu 12:4-7, 11, 17, 18; 14:22-27) Dayon, sa kataposan sa matag ikatulo ug ikaunom nga tuig sa pito-ka-tuig nga siklo sa igpapahulay, kini nga ikapulo, inay gamiton alang sa mga galastohan panahon sa mga panagkatigom sa nasod, gipinig alang sa mga Levihanon, langyawng mga pumolu-

yo, mga babayeng balo, ug sa mga batang ilo-sa-amahan diha sa lokal nga komunidad.—Deu 14:28, 29; 26:12.

it-1 1111 ¶8

Igpapahulay, Tuig nga

Ang tuig nga Igpapahulay gitawag nga “ang tuig sa pagpahigawas [*hash-shemit-tah'*].” (Deu 15:9; 31:10) Nianang tuiga ang yuta makapahimulos ug bug-os nga kapahulayan, o pagpahigawas, nga dili pagatikaron. (Ex 23:11) Dugang pa, dihay kapahulayan o pagpahigawas sa mga giutang. Kadto maoy “usa ka pagpahigawas alang kang Jehova,” agig pagpasidungog kaniya. Bisan tuod ang uban lahi ug pagsabot niini, ang pipila ka komentarista nagtuo nga ang mga utang sa pagkatinuod wala kanselaha, apan, hinuon, ang nagpautang dili magpugos sa isigka-Hebreohanon sa pagbayad sa utang, kay walay kita ang mag-uuma nianang tuiga; apan ang nagpahulam makapugos sa usa ka langyaw sa pagbayad sa iyang utang. (Deu 15:1-3) Gituohan sa ubang mga rabbi nga ang mga utang nga gipahulam tungod sa kaluoy aron tabangan ang usa ka kabos nga igsoon gikanselar, apan lahi ang kategoriya sa mga giutang alang sa negosyo. Ilang giingon nga, sa unang siglo sa Komong Panahon, si Hillel nagmugna ug usa ka kahikayan diin ang nagpahulam makaadto sa korte ug seguradohon nga ang iyang gipautang dili makanselar pinaagi sa paghimo ug usa ka deklarasyon.—*The Pentateuch and Haftorahs*, giedit ni J. Hertz, London, 1972, pp. 811, 812.

it-2 1371 ¶5

Ulipon

Mga balaod maylabot sa ulipon-agalon nga mga relasyon. Taliwala sa mga Israe-linhon ang kahimtang sa Hebreohanong

mga ulipon lahi kay sa usa ka ulipon nga langyaw, langyawng pumoluyo, o sa usa ka lalin. Samtang ang mga dili-Hebreohanon magpabiling kabtangan sa iyang tag-iya ug mahimong ikapasa gikan sa amahan ngadto sa anak nga lalaki (Lev 25:44-46), ang Hebreohanong ulipon pagawason sa ikapitong tuig sa iyang pagkaulipon o sa tuig sa Tinghugyaw, depende kon unsay unang moabot. Panahon sa iyang pagkaulipon ang Hebreohanong ulipon pagaisipon ingong usa ka sinuholang mamumuo. (Ex 21:2; Lev 25:10; Deu 15:12) Ang usa ka Hebreohanon nga nagbaligya sa iyang kagalingon ingong ulipon ngadto sa usa ka langyawng pumoluyo, ngadto sa usa ka membro sa pamilya sa langyawng pumoluyo, o ngadto sa usa ka lalin mahimong malukat sa bisan unsang higayon, mahimong siya mismo o sa usa nga adunay katungod sa paglukat. Ang lukat ipasukad sa gidaghanon sa mga tuig nga nahibilin hangtod sa tuig sa Tinghugyaw o hangtod sa ikapitong tuig sa pagkaulipon. (Lev 25:47-52; Deu 15:12) Sa dihang maghatag ug kagawasan sa usa ka Hebreohanong ulipon, ang agalon kinahanglang maghatag kaniyag gasa aron tabangan siyang makabaton ug maayong pagsugod ingong usa ka tawong gipagawas. (Deu 15:13-15) Kon ang usa ka ulipon mosulod nga adunay asawa, ang asawa mogula uban kaniya. Apan, kon ang iyang agalon naghatag kaniyag asawa (lagmit usa ka langyawng babaye nga dili hatagan ug kagawasan sa ikapitong tuig sa pagkaulipon), ang iyang asawa ug ang bisan kinsa sa iyang mga anak magpabiling kabtangan sa iyang agalon. Sa maong kahimtang ang Hebreohanong ulipon makapili nga magpabilin sa iyang agalon. Dayon ang iyang dalunggan tusokon pinaagi sa usa ka hilihod sa pagpaila nga siya magpadayon ingong ulipon

hangtod sa panahong walay tino.—Ex 21:2-6; Deu 15:16, 17.

Espirituwal nga mga Bahandi

w06 4/1 31

Mga Pangutana Gikan sa mga Magbabasa

Unsay atong makat-onan sa pagdili nga mabasa sa Exodo 23:19: “Dili mo lat-an ang nating kanding sa gatas sa inahan niini?”

Kini nga sugo sa Moisesnong Balaod, nga tulo ka beses nga mabasa sa Bibliya, makatabang kanato sa pagsabot sa panglantaw ni Jehova sa kon unsay nahiangay, sa iyang pagkamabination, ug sa iyang kalumo. Kini nagpasiugda usab sa iyang pagdumot sa bakak nga pagsimba.—Exodo 34:26; Deuteronomio 14:21.

Ang paglata sa nating kanding o sa ubang mananap sa gatas sa inahan niini supak sa balaod ni Jehova sa kinaiyahan. Gitagana sa Diyos ang gatas sa inahan ingong pagkaon sa nati nga makatabang sa pagdako niini. Ang pagluto sa nating kanding sa gatas sa iyang inahan, matod pa sa usa ka eskolar, nagpakitag “kawalay-pagtahod sa relasyon tali sa inahan ug anak nga gilig-on ug gibalaan sa Diyos.”

Dugang pa, ang uban nag-ingon nga ang paglata sa nating kanding sa gatas sa inahan niini lagmit maoy usa ka paganong rituwal nga gihimo aron sa pagpatunghag ulan. Kon mao, ang pagdili nanalipod sa mga Israelinhon batok sa binuang ug linuog nga relihiyosong mga buhat sa mga nasod sa ilang palibot. Ang Moisesnong Balaod espesipikong nagdili sa mga Israelinhon sa pagsubay sa mga lagda nianang mga nasora.—Levitico 20:23.

Sa kataposan, atong nakita sa maong balaod ang malumong pagbati ni Jehova. Sa

pagkatinuod, ang Balaod adunay susamang mga sugo nga nagdili sa pagmaltratar sa mga mananap ug nanalipod kanila batok niadtong mosupak sa balaod sa kinaiyahan. Pananglitan, nalakip sa Balaod ang mga sugo nga nagdili sa paghalad sa mananap gawas kon kini nakauban na sa inahan niini labing menos sulod sa pito ka adlaw, pag-ihaw sa mananap ug sa anak niini sa mao ra nga adlaw, ug sa pagkuha sa inahan ug sa iyang mga itlog o kuyabog gikan sa salag niini.—Levitico 22:27, 28; Deuteronomio 22:6, 7.

Klaro nga ang Balaod dili kay usa lamang ka komplikado nga hugpong sa mga lagda ug mga pagdili. Usa sa mga kaayohan sa Balaod mao nga ang mga prinsipyo niini makatabang kanato sa pagpauswag sa atong moral nga pagbati nga tukmang nagbanaag sa kahibulongang mga hiyas ni Jehova.—Salmo 19:7-11.

HULYO 19-25

**BAHANDI GIKAN SA PULONG SA DIYOS
| DEUTERONOMIO 16-18**

**“Mga Prinsipyo sa Paghukom sa Mata-
rong nga Paagi”**

it-2 608 ¶5

Pagkabuta

Ang pagtuis sa hustisya pinaagig korapsiyon gisimbolohan sa pagkabuta, ug sa makadaghan ang Balaod nagtambag batok sa paghiphip, mga gasa, o pagpihig, sanglit ang maong mga butang makapabuta sa usa ka maghuhukom ug makapugong kaniya sa pagpadapat ug dili-mapihigong hustisya. “Ang hiphip makapabuta sa mga tawong tin-awg panan-aw.” (Ex 23:8) “Ang hiphip magabuta sa mga mata sa mga maalamon.” (Deu 16:19) Ang usa ka mag-

huhukom, bisan tuod siya matarong ug masinaboton, mahimong sa tinuyo o sa dili-tinuyo maimpluwensiyahan sa gasa niadtong nalangkit sa kaso. Gihatagan ug pagtagad sa balaod sa Diyos ang makapabuta nga epekto dili lamang sa usa ka gasa kondili usab sa emosyon, kay kini nag-ingon: “Dili ka magpihigpihig sa timawa, ug dili mo palabihon ang dakong tawo.” (Lev 19:15) Busa, tungod sa pagsimpatiya o sa tinguha nga paboran sa kadaghanan, ang usa ka maghuhukom dili angayng magpakanaog sa iyang hukom batok sa mga adunahan tungod lamang kay sila adunahan.—Ex 23:2, 3.

it-2 478 ¶1 **Numero**

Duha. Kini nga numero sagad makita maylabot sa legal nga mga kaso. Mas bug-at ang testimonya kon managkauyon ang mga asoy sa duha ka saksi. Ang duha o tulo ka saksi gikinahanglan aron pamatud-an ang usa ka butang atubangan sa mga maghuhukom. Kini nga prinsipyo gisunod usab diha sa Kristohanong kongregasyon. (Deu 17:6; 19:15; Mat 18:16; 2Co 13:1; 1Ti 5:19; Heb 10:28) Gisunod sa Diyos kini nga prinsipyo sa dihang iyang gipresentar ang iyang Anak ngadto sa katawhan ingong Manluluwas sa katawhan. Si Jesus miingon: “Sa inyong kaugalingong Balaod kini nahisulat, ‘Ang pamatuod sa duha ka tawo maoy tinuod.’ Usa ako nga nagpamatuod bahin sa akong kaugalingon, ug ang Amahan nga nagpadala kanako nagpamatuod bahin kanako.”—Ju 8:17, 18.

it-2 1109 ¶4 **Saserdote**

Ang mga saserdote mao ang pangunang may pribilehiyo sa pagpatin-aw sa balaod sa Diyos, ug sila may mahinungdanong pa-

pel sa hukmanan sa Israel. Diha sa mga siyudad nga gipahat kanila, ang mga saserdote andam sa pagtabang sa mga maghuhukom, ug sila nag-alagad usab uban sa mga maghuhukom diha sa lisod kaayong mga kaso nga dili masulbad sa lokal nga mga korte. (Deu 17:8, 9) Sila gikinahanglang anaa kanunay uban sa mga ansiyano sa siyudad kon may mga kaso sa pagbuno nga wala masulbad aron sa pagtino nga ang hustong paagi gisunod sa paghinlo sa pagkasad-an sa dugo gikan sa siyudad. (Deu 21:1, 2, 5) Kon ang usa ka nangabughong bana nag-akusar sa iyang asawa ug tinagong pagpanapaw, kinahanglang dad-on ang asawa ngadto sa sangtuwaryo diin ang saserdote mohimo sa gilatid nga seremonyas ug pangayoon ang pagtultol ni Jehova alang sa iyang direktang paghukom kon ang babaye inosente ba o sad-an. (Num 5:11-31) Sa tanang kahimtang, ang paghukom nga gihatag sa mga saserdote o sa tinudlong mga maghuhukom kinahanglang tahoron; ang tinuyong dili pagtahod o dili pagsunod mosangpot sa silot nga kamatayon.—Num 15:30; Deu 17:10-13.

Espirituwal nga mga Bahandi

it-2 568 ¶2 **Paghingilin**

Ilalom sa Balaod, aron mapatuman ang silot nga pagputol o pagpatay, kinahanglang adunay ebidensiya gikan sa baba sa labing menos duha ka saksi. (Deu 19:15) Kini nga mga saksi kinahanglang maoy unang mobato sa sad-an. (Deu 17:7) Kini magpasundayag sa ilang kasibot sa pagdapig sa balaod sa Diyos ug sa kaputli sa kongregasyon sa Israel ug kini makapugong usab sa paghimog bakak, pinasagad, o dinalidali nga testimonya.

HULYO 26-AGOSTO 1

BAHANDI GIKAN SA PULONG SA DIYOS | DEUTERONOMIO 19-21

“Ang Kinabuhi sa Tawo Bililhon Kang Jehova”

w17.11 14 ¶4

Sundoga ang Kaluoy ug Hustisya ni Jehova

⁴Dali rang adtoon ang unom ka siyudad nga dalangpanan. Gisugo ni Jehova ang Israel nga mopilig tulo ka siyudad sa matag bahin sa Suba sa Jordan. Ngano? Aron dali ug sayon nga makadangop ang usa nga nakapatay. (Num. 35:11-14) Ang mga dalan padulong sa maong mga siyudad maayong pagkamentinar. (Deut. 19:3) Sumala sa usa ka reperensiya sa mga Hudiyo, dihay mga poste nga motultol sa midangop ngadto sa maong mga siyudad. Kay may mga siyudad nga dalangpanan, ang usa nga wala tuyoang nakapatay dili mapugos pagdangop sa laing nasod, diin puwede siyang matental sa pagsimbag bakak nga mga diyos.

w17.11 15 ¶9

Sundoga ang Kaluoy ug Hustisya ni Jehova

⁹Usa sa pangunang katuyoan sa mga siyudad nga dalangpanan mao ang pagpanalipod sa mga Israelinhon batok sa pagkasad-an sa dugo. (Deut. 19:10) Gihi-gugma ni Jehova ang kinabuhi, ug gidumtan niya ang “mga kamot nga naga-ula ug inosenteng dugo.” (Prov. 6:16, 17) Kay usa ka Diyos sa hustisya ug pagkabalaaan, dili niya puwedeng balewalaon bisan ang aksidenteng pagpatay. Tinuod, kaluy-an ang wala tuyoang nakapatay. Bisan pa niana, kinahanglan niyang ipresentar ang iyang kaso sa mga ansiyano, ug kon mapamatud-ang aksidente ang nahitabo, kinahanglan siyang magpabilin sa siyudad nga dalangpanan hangtod mamatay ang

hataas nga saserdote. Mahimong magpasa-bot kini nga magpuyo siya didto sa tibuok niyang kinabuhi. Ang maong seryosong mga resulta nagpasiugda sa mga Israelinhon sa pagkasagrado sa kinabuhi sa tawo. Aron mapasidunggan ang ilang Maghahatag ug Kinabuhi, kinahanglan nilang buhaton ang tanan aron dili mameligro ang kinabuhi sa uban.

it-1 618 ¶7

Dugo

Ang tawo gihatagan ug katungod nga makapahimulos sa kinabuhi nga gihatag sa Diyos kaniya, ug si bisan kinsa nga maghikaw kaniya niana nga kinabuhi manubag ngadto sa Diyos. Kini gipakita sa dihang ang Diyos miingon sa mamumuno nga si Cain: “Ang dugo sa imong igsoon nagatuaw kanako gikan sa yuta.” (Gen 4:10) Bisan ang usa ka tawo nga nagdumot sa iyang igsoon ug sa ingon nangandoy nga siya mamatay, o nagbutangbutang kaniya o bakak nga nanghimatuod batok kaniya ug busa nagpameligro sa iyang kinabuhi, mahimong sad-an labot sa dugo sa iyang isigkatawo. —Lev 19:16; Deu 19:18-21; 1Ju 3:15.

Espirituwal nga mga Bahandi

it-2 80 ¶5

Korte, Hudisyal nga

Ang lokal nga korte nahimutang sa ganghaan sa usa ka siyudad. (Deu 16:18; 21:19; 22:15, 24; 25:7; Ru 4:1) Sa paghigot sa “ganghaan,” kini nagpasabot sa bakanteng luna sulod sa siyudad duol sa ganghaan. Ang mga ganghaan maoy mga dapit diin ang Balaod gibasa ngadto sa nagkatigom nga katawhan ug diin gimantala ang mga ordinansa. (Neh 8:1-3) Diha sa ganghaan, dali rang makakuhag mga saksi alang sa kalihokang sibil, sama sa pagbaligyag mga propiedad, ug uban pa, sanglit ang kadag-

hanang tawo mosulod ug mogawas agi sa ganghaan sa maadlaw. Lain pa, tungod sa publisidad nga ikahatag sa bisan unsang husay diha sa ganghaan, ang mga maghuhukom mag-amping gayod ug magpakitag hustisya diha sa ilang mga paghusay ug sa ilang mga desisyon. Dayag nga adunay dapit nga gitagana duol sa ganghaan diin ang mga maghuhukom komportable nga makadumala. (Job 29:7) Si Samuel mipanaw libot sa Bethel, Gilgal, ug sa Mizpa ug “naghukom sa Israel niining tanang dapit,” ingon man usab sa Rama, diin didto nahimutang ang iyang balay.—1Sa 7:16, 17.

AGOSTO 2-8

BAHANDI GIKAN SA PULONG SA DIYOS | DEUTERONOMIO 22-23

“Kon sa Unsang Paagi Gipakita sa Balaod ang Pagkamahunahunaon ni Jehova sa mga Hayop”

it-2 800 ¶1

Palas-anon, Kabug-at

Ang mga hayop sagad nga gigamit sa pagkarga sa mga luwan sa karaang mga panahon, ug ang mga Israelinhon gisugo nga sa dihang ang asno sa usa ka tawo nga nagdumot kanila makita nila nga nalupog ilalom sa luwan niini, imbes nga biyaan kini, ang usa ‘magpalingkawas niini sa walay pakyas.’ (Ex 23:5) Ang gidaghanon sa butang nga madala sa usa ka hayop gitawag ug luwan, ingon sa “luwan sa usa ka paris nga mula.”—2Ha 5:17.

it-1 586 ¶3

Deuteronomio

Ang mga hayop gihatagan usab ug mahigugmaong konsiderasyon diha sa basahon sa Deuteronomio. Ang mga Israelinhon gidad-an sa pagkuha sa usa ka langgam nga

anaa sa salag, sanglit kini dali rang madakpan tungod kay kini kinaiyanhon mang manalipod sa iyang mga kuyabog. Buhian kini, apan ang kuyabog mahimong kuhaon sa mga Israelinhon. Ang inahan sa ingon mahimong gawasnon sa pagpatungha ug dugang mga kuyabog. (Deu 22:6, 7) Dili parison pagyugo sa mag-uuma ang usa ka asno uban sa torong baka aron dili malisdan ang mas huyang nga hayop. (22:10) Ang torong baka dili pagabusalan samtang nagagiok sa lugas aron dili kini mag-antos sa kagutom samtang ang lugas anaa ra sa atubangan niini ug kini nagagamit sa kusog niini sa paggiok sa lugas.—25:4.

w03 10/15 32 ¶1-2

“Ayaw Pagpayugo nga Dili Timbang”

SAMA sa imong makita sa ilustrasyon dinhi, ang kamelyo ug ang torong baka nga naguban sa pagdaro dili gayod komportableng tan-awon. Ang yugo nga nagsumpay kanila—nga alang sa duha ka hayop nga parehas ug gidak-on ug kusog—nagpaantos sa duha ka hayop. Kay nabalaka bahin sa kaayohan sa maong mga hayop nga luwanan, giingnan sa Diyos ang mga Israelinhon: “Dili ka magdaro nga parison ang torong baka ug ang asno.” (Deuteronomio 22:10) Ang samang prinsipyo mapadapat sa torong baka ug kamelyo.

Kasagaran, ang usa ka mag-uuma dili magpahamtang ug ingon nianang kalisdanan sa iyang mga hayop. Apan kon wala siyay duha ka torong baka, siya lagmit magsangon sa duha ka hayop nga iyang nabatonan. Dayag nga mao kanay gibuhat sa mag-uuma sa ika-19ng siglo diha sa ilustrasyon. Tungod sa kalainan sa ilang gidak-on ug kusog, ang mas huyang nga hayop kinahanglang manlimbasog aron makaagpas sa laing hayop, ug ang mas kusgang hayop mas mabugatan.

Espirituwal nga mga Bahandi

it-2 1384 ¶6

Utang, Utangan

Ang utang nagtumong sa usa ka butang nga gihulam, usa ka obligasyon nga angayng bayran. Sa karaang Israel, ang kalisod sa panalapi mao ang pangunang hinungdan nga ang usa mangutang. Alang sa usa ka Israelinhon ang pagkautangan maoy kaalaotan; tungod niini, ang nanghulam maoy sulugoon sa tawo nga nagapahulam. (Pr 22:7) Busa ang katawhan sa Diyos gisugo nga magmahinatagon ug dili magmahakogon sa pagpahulam sa kabos nga mga isigka-Israelinhon, nga dili mangitag ganansiya gikan sa ilang kalisdanan pinaagi sa pagpangayo kanilag tubo. (Ex 22:25; Deu 15:7, 8; Sal 37:26; 112:5) Apan ang mga langyaw mahimong pangayoan ug tubo. (Deu 23:20) Gisabot kini sa Hudiyong mga komentarista ingong probisyon nga mapadapat sa mga utang sa negosyo, dili sa mga kahimtang sa kawalad-on. Ang mga langyaw sa Israel kasagaran temporaryo lamang, sagad ingong mga negosyante, ug natural lamang nga dahomon nga sila mobayad ug tubo, ilabina nga sila magpahulam usab nga may tubo ngadto sa uban.

AGOSTO 9-15

BAHANDI GIKAN SA PULONG SA DIYOS | DEUTERONOMIO 24-26

“Kon sa Unsang Paagi Gipakita sa Balaod ang Pagkamahunahunaon ni Jehova sa mga Babaye”

it-1 261 ¶2

Babaye

Bisan gani ang mga balaod sa militar mihtag ug pabor sa asawa ug bana pinaagi sa pagpahigawas gikan sa pagkasundalo

sa usa ka bag-ong naminyong lalaki sulod sa usa ka tuig. Kini mohatag ug kahigayonan sa magtiayon nga pahimuslan ang ilang katungod sa pagbaton ug anak, nga mahimong usa ka dakong kahupayan alang sa inahan kon wala diha ang iyang bana, ug ilabina kon siya mamatay sa panggubatan. —Deu 20:7; 24:5.

it-2 724 ¶4

Pagpanghagdaw

Dayag nga kining maayong kahikayan alang sa mga kabos sa yuta, samtang nagdasig sa pagkamahinatagon, pagkadili-mahakogon, ug pagsalig sa panalangin ni Jehova, wala gayod mag-aghat sa pagkatapolan. Kini nagpatin-aw sa gipahayag ni David: “Wala ako makakita ug matarong nga gibiyaan sa bug-os, ni sa iyang kaliwat nga nagapangita ug tinapay.” (Sal 37:25) Pinaagi sa ilang pagpahimulos sa probisyon nga gihimo sa Balaod alang kanila, bisan ang mga kabos, tungod kay naghago, dili magutman, ni sila o ang ilang mga anak magpakilimos ug tinapay.

w11 3/1 23

Nahibalo Ka Ba?

Sa karaang Israel, kon ang usa ka tawo mamatay nga walay anak nga lalaki, gidahom nga ang iyang asawa minyoan sa iyang igsoong lalaki aron sila makapatunghag anak ug magpadayon ang kaliwat sa banay sa tawong namatay. (Genesis 38:8) Kini nga kahikayan nga gilakip sa ulahi diha sa Moisesnong Balaod nailhan nga kaminyoon sa bayaw nga lalaki. (Deuteronomio 25:5, 6) Ang gihimo ni Boaz, nga gihubit sa basahon sa Ruth, nagpakita nga kini nga katungdanan pagatumanon sa ubang lalaking mga paryente sa namatay kon siya wala nay mga igsoong lalaki.—Ruth 1:3, 4; 2:19, 20; 4:1-6.

Kini nga matang sa kaminyoon ginahimo sa adlaw ni Jesus kay ang mga Saduseo naghisgot man labot niini, ingon sa girekord diha sa Marcos 12:20-22. Ang Hudiyong historyano sa unang siglo nga si Flavius Josephus miingon nga kini nga kostumbre dili lamang kay nagpreserbar sa ngalan sa banay kondili gipreserbar usab niini ang kabtangan sa banay ug gituyo alang sa kaayohan sa asawa sa namatay. Kaniadto, ang usa ka asawa walay katungod sa pagpanunod sa kabtangan sa iyang bana. Apan, ang anak nga ipakatawo niini nga kaminyoon mao ang manunod sa kabtangan sa tawong namatay.

Espirituwal nga mga Bahandi

it-1 589 ¶5

Diborsiyo

Sulat-pamatuod sa Diborsiyo. Dili angayng hunahunaon pinasukad sa ulahing mga pag-abuso nga ang pagdiborsiyo nga gitugot sa sinugdan sa panahon ni Moises nagpasasyon sa Israelinhong bana sa pagdiborsiyo sa iyang asawa. Aron makahimo niini, siya kinahanglang mohimog pormal nga mga lakang. Gikinahanglan nga mosulat ug usa ka dokumento, nga ‘magsulat ug sulat-pamatuod sa diborsiyo alang kaniya.’ Ang nakigdiborsiyong bana ‘magbutang niini sa iyang kamot ug pabiyaon siya sa iyang balay.’ (Deu 24:1) Bisag wala itagana sa Kasulatan ang dugang mga detalye bahin niini nga pamaagi, kining legal nga lakang dayag nga naglangkit ug mga konsultasyon uban sa awtorisadong mga lalaki, nga lagmit maningkamot una nga sila magkaulay. Ang panahon nga nalangkit sa pag-andam sa sulat-pamatuod ug pagpatuman sa diborsiyo sa legal nga paagi mohatag ug higayon sa bana nga palandongon ang iyang desisyon. Kinahanglang adunay pasikaranan sa pagdi-

borsiyo, ug sa dihang tumanon ang maong regulasyon, kini sa makataronganong paagi mosanta sa pagdalidali sa pagpakigdiborsiyo. Busa, sa ingon maprotektahan usab ang mga katungod ug mga intereses sa asawa. Ang Kasulatan wala magbutyag kon unsay giingon sa “sulat-pamatuod sa diborsiyo.”

AGOSTO 16-22

BAHANDI GIKAN SA PULONG SA DIYOS | DEUTERONOMIO 27-28

“Kining Tanang Panalangin Abundang Moabot Kaninyo”

w10 12/15 19 ¶18

Mga Panalangin Pinaagi sa Haring Giniyahan sa Espiritu sa Diyos!

¹⁸ Ang pagpamati tinong naglakip sa seryosong pagpamalandong sa gisulti sa Pulong sa Diyos ug sa espirituwal nga pagkaon nga iyang gitagana. (Mat. 24:45) Kini usab nagkahulogan sa pagkamasinugtanon ngadto sa Diyos ug sa iyang Anak. Si Jesus miingon: “Dili ang matag usa nga magaingon kanako, ‘Ginoo, Ginoo,’ makasulod sa gingharian sa mga langit, kondili ang usa nga *nagabuhat sa kabubut-on sa akong Amahan* nga anaa sa mga langit.” (Mat. 7:21) Ang pagpamati sa Diyos nagkahulogan usab nga ang usa kinabubut-ong magpasakop sa Kristohanong kongregasyon nga gitukod sa Diyos, nga may tinudlong mga ansiyano, ang “mga gasa nga mga lalaki.”—Efe. 4:8.

w01 9/15 10 ¶12

Modangat ba Kanimong ang Panalangin ni Jehova?

² Ang Hebreohanong berbo nga gihubad ug “nagpadayon sa pagpamati” sa Deuteronomio 28:2 nagpasabot ug mapinadayonong aksiyon. Ang katawhan ni Jehova kinahanglang dili lamang mamati kaniya usahay;

kinahanglang magpadayon sila sa pagpamati kaniya sa tanang panahon. Nianang paagiha lamang nga ang mga panalangin sa Diyos modangat kanila. Ang Hebreohanong berbo nga gihubad ug “modangat” giila ingong pulong nga may kalabotan sa pagpangayam nga kasagarang nagkahulogan ug “paggukod” o “pag-agpas.”

w10 9/15 8 ¶4

Tinguhaa ang Panalangin ni Jehova

4 Unsay angayng tinamdan sa mga Israelinhon sa ilang pagsugot kang Jehova? Ang Balaod sa Diyos nag-ingon nga dili siya mahimuot kon ang iyang katawhan dili mag-alagad kaniya ‘uban ang pagmaya ug kalipay sa kasingkasing.’ (*Basaha ang Deuteronomio 28:45-47.*) Si Jehova takos hatagan ug labaw pa kay sa basta pagsugot lamang sa espesipikong mga sugo, kay mahimo kining buhaton bisan sa mga mananap o mga demonyo. (Mar. 1:27; Sant. 3:3) Ang sinserong pagsugot sa Diyos maoy pamatuod sa atong gugma kaniya. Ang maong pagsugot adunay kalipay nga nagsumikad sa pagtuo nga ang mga sugo sa Diyos dili mabug-at ug nga “siya maoy tigganti sa mga matinuorong nagapangita kaniya.”—Heb. 11:6; 1 Juan 5:3.

Espirituwal nga mga Bahandi

it-2 1305 ¶9

Timaan sa Utlanan

Ang balaod ni Jehova nagdili sa pag-atras o pagsibog sa mga timaan sa utlanan. (Deu 19:14; tan-awa usab ang Pr 22:28.) Ngani, tinunglo ang usa nga mag-atras sa “timaan sa utlanan sa iyang isigkatawo.” (Deu 27:17) Sanglit ang mga tag-iyag yuta kasagarang mag-agad sa abot sa ilang mga luna sa yuta, ang pagsibog sa timaan sa utlanan magkahulogan ug paghikaw sa laing

tawo sa bahin sa iyang kahinguhaan. Ang pagbuhat niini maoy katumbas sa pagpangawat ug ingon niana ang paglantaw niini sa karaang kapanahonan. (Job 24:2) Apan dihay mga tawong walay prinsipyo nga sadan sa maong mga pag-abuso, ug ang mga prinsipyo sa Juda sa panahon ni Oseas gipakasama niadtong nag-irog sa usa ka utlanan.—Os 5:10.

AGOSTO 23-29

BAHANDI GIKAN SA PULONG SA DIYOS | DEUTERONOMIO 29-30

“Ang Pag-alagad Kang Jehova Dili Lisod Kaayo”

w09 11/1 31 ¶2

Si Jehova Naghatag Kanatog Kagawasan sa Pagpili

Lisod bang masayran kon unsay gikinahanglan sa Diyos kanato ug dayon buhaton kini? Si Moises nag-ingon: “Kining sugo nga akong gisugo kanimo niining adlaw dili hilabihan ka lisod alang kanimo, ni halayo kini.” (Bersikulo 11) Si Jehova dili mangayo ug labaw sa atong maaraman. Ang iyang mga sugo dili mabug-at ug kita makahimo sa pagtuman niana. Mahimo usab natong mahibaloan kon unsay iyang mga gikinahanglan kanato. Dili kinahanglang mosaka kita “sa mga langit” o “motabok sa dagat” aron masayran kon unsay gidahom sa Diyos kanato. (Bersikulo 12, 13) Ang Bibliya tin-awng nagpadayag kon unsaon nato paggamit ang atong kinabuhi.—Miqueas 6:8.

w09 11/1 31 ¶1

Si Jehova Naghatag Kanatog Kagawasan sa Pagpili

“NABALAKA ko nga basin dili ko makapabilang matinumanon kang Jehova.” Kana ang

giingon sa usa ka Kristohanong dalaga nga mibating siya dili gayod molampos sa pag-alagad tungod sa iyang daotang kasinatian sa pagkabata. Tinuod ba kana? Dili gayod. Wala usab kana magpasabot nga dili na nato mausab ang atong kahimtang. Gihatagan kita ni Jehova nga Diyos ug kagawasan sa pagpili, mao nga kita makapili kon unsaon nato sa paggamit ang atong kinabuhi. Buot ni Jehova nga atong himoon ang hustong mga pagpili, ug ang iyang Pulong, ang Bibliya, nagtug-an kanato kon unsaon nato kana paghimo. Tagda ang mga pulong ni Moises sa Deuteronomio kapitulo 30.

w09 11/1 31 ¶4

Si Jehova Naghatag Kanatog Kagawasan sa Pagpili

Hinungdanon ba alang kang Jehova kon unsay atong pilion? Siyempre hinungdanon! Ang Diyos nag-inspirar kang Moises sa pag-ingon: “Pilion mo ang kinabuhi.” (Bersikulo 19) Apan sa unsang paagi mapili nato ang kinabuhi? “Pinaagi sa paghigugma kang Jehova nga imong Diyos, pinaagi sa pagpamati sa iyang tingog ug sa pag-unong kaniya.” (Bersikulo 20) Kon atong gihigugma si Jehova, buot natong mamati ug magmasinugtanon kaniya ug mounong kaniya, bisag unsa pay mahitabo. Sa paghimo niana, atong gipili ang kinabuhi—ang labing maayong paagi sa pagkinabuhi nga moresulta sa kinabuhing walay kataposan sa bag-ong kalibotan sa Diyos.—2 Pedro 3: 11-13; 1 Juan 5:3.

Espirituwal nga mga Bahandi

it-1 547 ¶3

Dalunggan, Igdulungog

Si Jehova, pinaagi sa iyang mga alagad, naghisgot bahin sa mga gahian ug dili masinugtanong mga Israelinhon ingong

may ‘mga dalunggan nga wala matuli.’ (Jer 6:10; Buh 7:51) Kini samag natakpan sa usa ka butang nga nakababag sa pagpamati. Kini maoy mga dalunggan nga wala buksi ni Jehova, kinsa naghatag ug mga igdulungog nga makasabot ug masinugtanon ngadto niadtong nagapangita kaniya, apan nagtugot nga mabungol ang espirituwal nga pandungog niadtong mga dili masinugtanon. (Deu 29:4; Rom 11:8) Si apostol Pablo nagtagna nga moabot ang panahon nga ang pipila ka nag-angkong mga Kristohanon motalikod gikan sa matuod nga pagtuo, dili buot mamati sa kamatuoran sa Pulong sa Diyos, apan magtinguha nga “gitikon” ang ilang mga dalunggan pinaagi sa mga butang nga makapahimuot kanila, ug busa mamati sa mini nga mga magtutudlo. (2Ti 4:3, 4; 1Ti 4:1) Dugang pa, ang dalunggan sa usa ka tawo mahimong “mosanting” tungod sa pagkabati ug makapapugwat nga balita, ilabina ang balita sa katalagman.—1Sa 3:11; 2Ha 21:12; Jer 19:3.

AGOSTO 30–SEPTIYEMBRE 5

BAHANDI GIKAN SA PULONG SA DIYOS | DEUTERONOMIO 31-32

“Pagkat-on Gikan sa mga Ilustrasyon Diha sa usa ka Awit nga Gipasulat sa Diyos”

w20.06 10 ¶8-9

“Bug-osa ang Akong Kasingkasing Aron Mahadlok Ko sa Imong Ngalan”

⁸ Sa hapit nang mosulod ang mga Israelinhon sa Yutang Saad, gitudloan ni Jehova si Moises sa liriko sa usa ka awit. (Deut. 31:19) Ug kinahanglang itudlo kana ni Moises sa mga tawo. (**Basaha ang Deuteronomio 32:2, 3.**) Kon atong pamalandongon

ang bersikulo 2 ug 3, klaro nga dili gusto ni Jehova nga itago ang iyang ngalan o isipong sagrado kaayo aron litokon. Gusto niya nga ang iyang ngalan mahibaloan sa tanan. Pagkadakong pribilehiyo sa mga Israelinhon nga matudloan ni Moises bahin kang Jehova ug sa iyang mahimayaang ngalan! Ang gitudlo ni Moises nakapalagsik ug nakaparepresko kanila, samag ulan nganha sa mga tanom. Unsaon nato pagseguro nga ingon niana ang atong paagi sa pagtudlo?

⁹ Dihang mamalaybalay ta o mag-public witnessing, magamit nato ang Bibliya aron ipakita sa mga tawo ang ngalan sa Diyos nga Jehova. Puwede nato silang tanya-gan ug nindot nga mga literatura, video, ug materyal sa atong website nga nagpaila kang Jehova. Sa trabahoan, eskuwelahan, o samtang nagbiyahe, tingali makakita tag kahigayonan sa pagpakig-estorya bahin sa Diyos nga atong gihigugma ug kon unsa siyang klaseha sa Diyos. Puwede nato silang sultihan bahin sa nindot nga katuyoan ni Jehova para sa mga tawo ug sa yuta. Dihang madungog nila kini, tingali makahunahuna sila sa unang higayon nga gimahal kaayo ta ni Jehova. Kon sultihan nato ang uban sa kamatuoran bahin sa atong mahigugmaong Amahan, makatabang ta sa pagbalaan sa ngalan sa Diyos. Makatabang ta nga masabtan sa mga tawo nga natudloan silag daghang bakak bahin kaniya. Ang atong ginatudlo sa mga tawo gikan sa Bibliya mao ang labing makapalagsik ug makaparepresko nga butang nga ilang makat-onan.—Isa. 65:13, 14.

w09 5/1 14 ¶4

Mga Ilustrasyon Diha sa Bibliya—Nakasabot Ka ba Niini?

Diha sa Bibliya si Jehova gitandi usab sa walay-kinabuhing mga butang. Siya gihubit

ingong “Bato sa Israel,” “dakong bato,” ug “salipdanan.” (2 Samuel 23:3; Salmo 18:2; Deuteronomio 32:4) Unsang kaamgiran ang gipakita niini? Maingon nga ang dakong bato lig-ong pagkapahimutang ug dili matarog, si Jehova nga Diyos maoy kasaligan usab nga Tuboran sa kasegurohan alang kanato.

w01 10/1 9 ¶7

Sundoga si Jehova sa Dihang Magabansay sa Inyong mga Anak

⁷ Palandongang ang gugma nga gipakita ni Jehova sa pagpakiglalabot sa mga Israelinhon. Si Moises migamit ug usa ka maanindot nga pagtandi sa pagbatbat sa gugma ni Jehova alang sa bag-ong nasod sa Israel. Atong mabasa: “Ingon sa usa ka agila nga nagkisaw sa iyang salag, naglupadlupad ibabaw sa iyang mga kuyabog, nagbukhad sa iyang mga pako, nagkuha kanila, nagdala kanila diha sa iyang mga pako, si Jehova lamang ang nagtultol [kang Jacob].” (Deuteronomio 32:9, 11, 12) Aron matudloan ang iyang kuyabog sa paglupad, ang inayang agila ‘magkisaw sa iyang salag,’ nga magpakapakapa sa iyang mga pako aron agdahon ang iyang mga kuyabog sa paglupad. Sa dihang ang usa ka kuyabog sa kataposan molukso pagawas sa salag, nga kasagarang nahimutang ibabaw sa hataas nga bato, ang inayan ‘maglupadlupad ibabaw’ sa kuyabog. Kon ang kuyabog daw mahulog sa yuta, ang inayan mosakdop sa ilalom niini, nga magdala niini “diha sa iyang mga pako.” Sa mahigugmaong paagi, si Jehova nag-atiman sa bag-ong natawong nasod sa Israel sa susamang paagi. Gihatag niya ang Moisesnong Balaod sa katawhan. (Salmo 78: 5-7) Unya gibantayan pag-ayo sa Diyos ang nasod, nga andam sa pagluwas sa dihang

ang iyang katawhan mahiagom sa kalisdanan.

Espirituwal nga mga Bahandi

w04 9/15 27 ¶11

Pangunang mga Punto Gikan sa Basahon sa Deuteronomio

31:12. Ang mga batan-on angayng molingkod kauban sa mga hamtong diha sa mga tigom sa kongregasyon ug maningkamot sa pagpaminaw ug sa pagkakat-on.